

EINDRAPPORTAGE

PROJECT DOORLOPENDE LEERLIJNEN

D.D. 22-12-2010

Werkgroep doorlopende leerlijnen gehandicaptenzorg
Paul van Grinsven
Feija Harbers
Mariette van Hees
Ans Hoogzaad
Mariette Wesselink- Lindeboom
Joke v.d. Bogaard.

December 2010

INHOUD

Inleiding	3
Het onderzoek.....	4
2.1 Doel- en vraagstelling van het onderzoek.....	4
2.2 Onderzoeksopzet en instrumenten.....	4
2.3 Respondenten	5
2.4 Analyse	6
Resultaten.....	7
3.1 Leerinhoud.....	7
3.2 Didactiek	7
3.3 Organisatie	8
3.4 Sociaal klimaat.....	8
3.5 Student	9
3.6 Praktijk.....	9
Adviezen ter verbetering doorlopende leerlijnen.....	10
Evaluatie	14
Literatuur	15
BIJLAGEN.....	16
Bijlage 1: Overzicht.....	16
Bijlage 2: Uitslag onderzoek bij studenten	18
1 Inleiding.	18
2 De vragenlijst	18
3 Response.....	19
4 Resultaten.....	20
Bijlage 3: Uitslag onderzoek bij docenten over doorstroom.	28
1 Inleiding.	28
2 De vragenlijst	28
3 Response.....	28
4 Resultaten.....	29
5 Samenvatting	31

1 Inleiding

Voor u ligt de eindrapportage van het project onderzoek naar doorlopende leerlijnen.

Het project ZoWijs heeft als doel om samen te investeren in een betere afstemming tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt van de gehandicaptenzorg. Doorlopende leerlijnen spelen hierin een rol.

Aanleiding voor het onderzoek 'Doorlopende leerlijnen' is de vraag of er wel voldoende doorstroming is tussen opleidingen. De vraag is gebaseerd op de aanname dat er hiaten zijn. Om die reden is een onderzoek opgezet naar doorlopende leerlijnen. Het onderzoek heeft als doel een bijdrage te leveren aan verbetering van afstemming en doorstroming tussen de opleidingen.

We hebben bij dit onderzoek ervoor gekozen om de ervaringsdeskundigen aan het woord te laten. Het onderzoek bestond uit een steekproef onder studenten en docenten naar hun ervaringen over doorstroom. Daarvoor zijn de studenten en docenten bevraagd op factoren die positief dan wel negatief invloed hebben op succesvolle doorstroom naar een hoger niveau van onderwijs en zijn vervolgens personen die direct betrokken zijn bij het proces van instroom en doorstroom van de opleidingen, de sleutelfiguren, geïnterviewd.

Het onderzoek heeft plaats gevonden in periode september – december 2010.

Het onderzoek is uitgevoerd op alle niveaus, van niveau 2 t/m niveau 5.

Waar student staat bedoelen we ook leerling en deelnemer.

Deze rapportage geeft de resultaten aan van het onderzoek..

Achtereenvolgens treft u aan onder hoofdstuk 2 de opzet van het onderzoek, onder hoofdstuk 3 de resultaten en onder hoofdstuk 4 de adviezen op basis van de analyse.

We hopen met de adviezen een bijdrage te kunnen aan de optimalisering van de doorlopende leerlijnen.

2 Het onderzoek

2.1 Doel- en vraagstelling van het onderzoek

Het doel van het project 'Doorlopende leerlijnen' is onderzoeken of er op dit moment sprake is van een doorlopende leerlijn van niveau 2 t/m 5.

Het doel van het onderzoek is om te komen met aanbevelingen voor verbetering van de doorstroom. De aanbevelingen zijn bestemd voor de partners van het project ZoWijs.

Bij het onderzoek hebben we het accent gelegd op ervaringen met betrekking tot de doorlopende leerlijnen bij de direct betrokkenen in het proces van doorstromen, de student, de docent en sleutelfiguren in de organisatie.

Het onderzoek is gericht op de volgende deelvragen:

- Welke factoren worden positief dan wel negatief ervaren;
- Heeft dat een positieve dan wel negatieve invloed op de doorstroom;
- In welke mate ervaren de betrokkenen deze factoren als belemmerend;
- Op welke wijze kan de doorlopende leerlijn worden verbeterd.

2.2 Onderzoeksopzet en instrumenten

Om een beeld te krijgen van factoren die een rol spelen bij doorstroom van studenten is gebruik gemaakt van literatuur¹. Bij de literatuurstudie was de doelstelling het vaststellen van factoren die positief dan wel negatief van invloed zouden kunnen zijn op de doorstroom.

In augustus 2010 zijn op basis van verkenning in de literatuur vragenlijsten gemaakt. Met de vragenlijsten is het onderzoek uitgevoerd bij de volgende groepen respondenten:

- Een schriftelijke enquête onder studenten van de opleidingen ROC Nijmegen, ROC RijnIJssel en HBO -MWD, -Pedagogiek en -SPH. De vragenlijst van de studenten bevatte 55 stellingen. In september en oktober 2010 zijn de vragenlijsten voorgelegd aan groepen studenten. We hebben ervoor gekozen om de vragenlijsten klassikaal te laten invullen, onder aanwezigheid van een docent om zo een zo groot mogelijke respons te krijgen.
- Een schriftelijke enquête onder docenten (studieloopbaanbegeleiders) van de opleidingen. De vragenlijsten van docenten bevatten 44 stellingen. In september en oktober 2010 is aan docenten gevraagd de vragenlijst in te vullen.
- Interviews met sleutelfiguren. Om een beeld te krijgen van wat in opleidingen speelt met betrekking tot doorlopende leerlijnen zijn interviews gehouden met medewerkers die direct betrokken zijn bij de instroom en doorstroom (sleutelfiguren, waaronder ook leidinggevenden). Voor de interviews zijn vragenlijsten gemaakt met open vragen.

In oktober zijn de ingevulde vragenlijsten ingevoerd in SPSS-systeem. Door de invoering kregen we overzicht van factoren die een positieve / negatieve invloed hebben op doorlopende leerlijnen. In november zijn alle gegevens verwerkt en in december zijn de resultaten geanalyseerd en adviezen geformuleerd.

De onderwijsontwikkelingen bij MBO-opleidingen naar competentiegerichte kwalificatiedossiers zijn recent, in 2010, landelijk ingevoerd. Deze ontwikkelingen hebben ongetwijfeld invloed op de doorlopende leerlijnen. Omdat de effecten daarvan nog niet bekend hebben we ervoor gekozen om bij het onderzoek het accent te leggen op ervaringen bij doorstroming op de opleidingen. Heel algemeen is de onderwijsinhoud en de beroepspraktijk van de gehandicaptenzorg wel aan de orde geweest.

¹ Literatuur: Verbeek, F, 2005, platform beroepsonderwijs 2010, Lica, 2006, MBO 2010.

In dit onderzoek is ook gebruik gemaakt van 'de vergelijking kwalificatiedossiers met HBO-cesuren'² en 'competenties in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking'³

2.3 Respondenten

In totaal hebben

	Aantal studenten	Aantal docenten	Aantal geïnterviewden
MBO	226	14	8
HBO-ers vanuit MBO	135	36	9
HBO-ers vanuit HAVO	98		

Overzicht van de verwerkte respondenten studenten

	N	Nadere indeling
MBO- ers	226	Vanuit VMBO: 44 naar niveau 2; 38 naar niveau 3; 108 naar niveau 4 16 van niveau 2 naar niveau 3; 20 van niveau 3 naar niveau 4
HBO- ers vanuit MBO	135	45 naar HBO- pedagogiek; 50 naar HBO-SPH en 40 naar HBO-MWD
HBO –ers vanuit HAVO- VWO	98	42 naar HBO- pedagogiek; 29 naar HBO-SPH; 27 naar HBO-MWD
Anderszins / onbekend	41	

We hebben gekozen voor een schriftelijke enquête die klassikaal, bij voorkeur onder begeleiding van een docent, afgenomen werd om zo een grote response te krijgen.

Bij de HBO-opleidingen zijn de vragenlijsten ook door HAVO-VWO studenten ingevuld en daardoor (gedeeltelijk) bij het onderzoek betrokken. De resultaten kunnen vergelijkingen opleveren met de MBO-doorstromers van niveau 4 naar het HBO.

De vragenlijsten zijn ingevuld door 50 docenten: 14 uit het MBO en 36 uit het HBO.

Typering docenten

	N	Nadere typering:
HBO docenten	36	Ervaring met lagere niveaus: 4 docenten Jaren ervaring in beroepsonderwijs: 0 – 2 jaar: 2 docenten 3 – 5 jaar: 7 docenten 6 jaar of meer: 22 docenten
MBO docenten	14	12 docenten hebben ervaring op meerdere niveaus Jaren ervaring in het beroepsonderwijs: 0-2 jaar: 3 docenten 3 – 5 jaar: 2 docenten 6 jaar of meer: 8 docenten

² Vergelijking cesuren Hbo-opleidingen met kwaliteitscriteria medewerker Volwassenenwerk, Carla van Rijn

³ Competenties in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, Lucienne Heerkens, Petri Embregts.

2.4 Analyse

Om een beeld te krijgen van factoren die een rol spelen bij doorstroom van studenten is gebruik gemaakt van literatuur. Bij de literatuurstudie was de doelstelling het vaststellen van factoren die positief dan wel negatief van invloed zouden kunnen zijn op de doorstroom. Op basis van een verkenning van de literatuur zijn de volgende factoren die positief dan wel negatief van invloed zouden kunnen zijn op de doorstroom als uitgangspunt genomen:

- Factoren die te maken hebben met de leerinhoud:
 - o Is er aandacht voor de gehandicaptenzorg;
 - o Is inhoud anders dan in vorige opleiding;
 - o Is de leerinhoud inspirerend;
 - o Is de leerinhoud theoretisch of ook gericht op vaardigheden
 - o Is er oriëntatie op de beroepspraktijk van de gehandicapten.
- Factoren die te maken hebben met een andere manier van leren:
 - o Andere aanpak van de studie;
 - o Meer zelfstandig werken;
 - o Grotere verantwoordelijkheid voor het leerproces;
 - o Uitgedaagd worden om jezelf te ontwikkelen.
- Factoren die te maken hebben met het sociale klimaat binnen de opleiding:
 - o De sfeer binnen de opleiding
 - o Zich thuis voelen in de opleiding en in de klas
 - o Contact met medestudenten en docenten / begeleiders
- Factoren die te maken hebben met het zich oriënteren op een eventuele doorstroom naar een hoger niveau:
 - o Informatie en oriëntatie op de nieuwe opleiding betreffende studiebelasting;
 - o Manier van leren;
 - o Manier van lesgeven en beroepsmogelijkheden.
- Specifieke maatregelen m.b.t. doorstroom:
 - o Doorstroomadvies;
 - o Overdracht;
 - o Docenten en praktijkinstelling die doorstroom stimuleren.
- Factoren die te maken hebben met begeleiding in de nieuwe opleiding:
 - o Begeleiding bij studie;
 - o Weten waar je bij problemen terecht kunt.

Bij de verwerking van alle gegevens zijn bovenstaande factoren onderverdeeld naar:

- Leerinhoud
- Didactiek
- Organisatie
- Sociaal klimaat
- Student
- Werkveld.

In de eindrapportage zijn de resultaten en adviezen daarop geordend.

3 Resultaten

Uit de verkregen informatie blijkt over het algemeen dat studenten tevreden zijn over de doorstroom. Van de ondervraagden ondervindt 84% geen uitgesproken problemen bij doorstroming naar het volgende niveau. Van alle respondenten vindt 15.2 % dat de doorstroom niet goed geregeld is. Bovenstaande betekent niet dat er geen knelpunten zijn met betrekking tot de doorstroom. Hieronder vindt u de resultaten met analyse.

Dit betekent niet dat er geen knelpunten zijn met betrekking tot de doorstroom. Hieronder wordt beschreven welke knelpunten in het onderzoek naar voren zijn gekomen. We hebben deze geordend onder leerinhoud, didactiek, organisatie, sociaal klimaat, student en werkveld.

3.1 Leerinhoud

De ervaring is dat studenten te weinig theoretische kennis hebben wanneer ze instromen in een HBO-opleiding. Door de onderwijsvernieuwing bij MBO-onderwijs zijn kwalificerende onderdelen een voorwaarde voor het behalen van het MBO- diploma. Het streven van de MBO-opleidingen is dat het eindniveau van de MBO gelijk zal zijn aan het eindniveau van de HAVO.

Dat ligt anders bij studenten van niveau 1 en 2. Deze studenten weten niet hoe ze theoretische kennis moeten vergaren. Het gaat hierbij niet alleen om vakjargon maar ook om taalniveau. (interview sleutelfiguren). Meerdere geïnterviewden hebben aangegeven dat onvoldoende beheersing van de taal op alle niveaus voorkomt.

Uit het vergelijkend onderzoek (Rijn, van, 2010) blijkt dat de medewerker Maatschappelijke Zorg (MBO-MZ) meer ervaring heeft opgedaan in concrete situaties en in een meer complexe omgeving dan een HBO'er in het propedeusejaar. Op het gebied van handelen (gesprekken voeren, plan van aanpak maken, uitvoeren van een plan en evalueren) zijn er qua vaardigheden grote overeenkomsten.

Het expliciet toepassen van onderzoeksmethoden, methoden van dataverzameling, theorieën en methodieken krijgt bij het HBO-onderwijs meer aandacht dan bij MBO-MZ (Carla van Rijn). Door de onderwijsvernieuwing bij MBO-onderwijs is onderzoek een competentie geworden binnen de MZ-opleiding die ook wordt beoordeeld.

3.2 Didactiek

De volgende opleiding (hoger niveau) vraagt van de student een andere manier van leren: meer zelfstandigheid, meer verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces, het bestuderen van grotere hoeveelheden leerstof. Volgens de respondenten heeft dit een meer positieve dan negatieve invloed op de doorstroom. Verder worden de studenten in de huidige opleiding uitgedaagd om zich te ontwikkelen (bijlage 2, tabel 3). Van de studenten waardeert 67% het positief uitgedaagd te worden om zich te ontwikkelen waar hij/zij goed in is. De vragen naar de studievaardigheden van studenten uit een lager niveau worden door docenten voornamelijk met 'enigszins' beantwoord; in de toelichting geeft men aan dat dit zeer afhankelijk is van de individuele student.

Uit de interviews met sleutelfiguren blijkt dat er in gebruik van werkvormen, bijvoorbeeld de stagemap (BPV), POP, de voortgangsgesprekken, geen afstemming / aansluiting is tussen niveau 2 en 3. Mochten die er wel zijn dat is het toeval.

Er wordt inhoudelijk niet aangesloten bij de beginsituatie van studenten. Studenten krijgen de lesstof opnieuw en eerder verworven vaardigheden worden niet benut. Dit onderschatten werkt demotiverend (interview sleutelfiguren).

Docenten stimuleren de doorstroom het meest bij de doorstroom van VMBO naar niveau 2 of naar niveau 4. De docenten hebben het minst een stimulerende rol bij de doorstroom het VMBO naar niveau 3 en van niveau 4 naar het HBO. De docenten zijn niet altijd op de hoogte van de andere opleidingen.

De praktijkinstelling heeft vooral een stimulerende rol bij de doorstroom van niveau 2 naar niveau 3, en van niveau 4 naar het HBO. Hierbij ervaren studenten een meer stimulerende rol van de praktijkinstelling dan van hun docenten (Bijlage 1: tabel 9 en 10). MBO-docenten stimuleren studenten om door te stromen (indien het van toepassing is bij de student), en de helft van deze docenten geeft de student een doorstroomadvies. Maar ook bijna de helft van de docenten besteedt geen aandacht aan de loopbaan van de student na diplomering. Hieruit maken we op dat het voorbereiden van de student op een vervolgstudie - in welke vorm dan ook - niet structureel plaats vindt.

Uit het onderzoek blijkt dat er verschillen zijn tussen de opleidingen. Verschillen in het gebruik van terminologieën, verschil in werkvormen – dezelfde tools maar anders toegepast, verschil in systemen zoals bijvoorbeeld portfoliogesprek, POP. Voor studenten en docenten is het verwarrend dat er verschillende terminologie gebruikt wordt. (Heerkens / Embregts)

3.3 Organisatie

De factoren die een negatieve invloed hebben op de doorstroom hebben te maken met de informatie vooraf (over studiebelasting, manier van lesgeven, manier van leren en beroepsmogelijkheden) en het ontbreken van een overdracht. Hoewel tijdens de voorlichting, op de open dagen, de studiebelasting en knelpunten worden benoemd geeft van de studentrespondenten 70% aan onvoldoende geïnformeerd te zijn over de vervolgopleiding, over de studiebelasting. Dat wordt bevestigd door docenten die aangeven dat studenten de studiebelasting niet goed inschatten. De sleutelfiguren geven aan dat vooral MBO-studenten de studielast onderschatten.

Bijna de helft van de respondenten (48%) heeft geen doorstroomadvies gekregen. Dit percentage is nog beduidend hoger bij studenten die doorstromen naar het HBO en bij de doorstroom van niveau 3 naar niveau 4. Van de respondenten volgt 2/3 het doorstroomadvies op. Een groot aantal van de studentrespondenten geeft aan dat er naar hun idee geen overdracht heeft plaats gevonden van de ene naar de andere opleiding. Er bestaan grote verschillen in overdracht, de informatie over studenten naar de volgende opleiding, van geen overdracht tot warme overdracht.

Bij de opleidingen worden exitgesprekken gevoerd, echter daarvan ontbreekt een overzicht. Niet alle uitvallers worden bereikt en de gegevens van de gevoerde gesprekken worden niet systematisch geregistreerd. Uit de exitgesprekken blijkt dat een verkeerde beroepskeuze een van de redenen is om te stoppen. In 2010 stopten / onderbraken bij RijnIJssel 64 studenten hun studie. Van deze studenten gaven 40 van de 64 aan dat een verkeerde studie (beroeps)-keuze de reden was om te stoppen met de studie.

Uit het onderzoek blijkt dat de bekendheid bij docenten met het onderwijs op het naast gelegen lager niveau beperkt is. Voor docenten in het HBO bleek dat nog meer te gelden dan voor docenten in het MBO. Ook de bekendheid van MBO –docenten met het naast gelegen hoger niveau is beperkt. Docenten werken weinig samen met docenten van een ander niveau. Dat sluit aan bij de indruk dat de kennis van docenten over vorige – en opvolgende opleidingen beperkt is.

3.4 Sociaal klimaat

Een van de factoren die een positieve invloed hebben op de doorstroom heeft te maken met het sociale klimaat in de opleiding, het contact met medestudenten, met klasgenoten en docenten. De integratie tussen student en opleiding is een belangrijke factor om rekening mee te houden. De studentrespondenten zijn hierover zeer eenduidig, zoals blijkt uit tabel 4. Men vindt de sfeer op de –huidige- opleiding anders dan op de vorige opleiding, maar men is zeer positief over het sociale klimaat binnen de huidige opleiding. Men vindt dat dit een positieve invloed heeft op de doorstroom.

Tabel 12 in bijlage 1 geeft aan in hoeverre in de begeleiding rekening wordt gehouden met de culturele achtergrond van de student. Ruim 40 % van de allochtone student vindt dat daar geen rekening mee wordt gehouden.

3.5 Student

De zelfstandigheid van de student is erg afhankelijk van het niveau van de student en van het onderwerp (interview sleutelfiguur). Volgens meerdere sleutelfiguren ligt het accent bij studenten teveel op studiepunten/diploma behalen. De studenten zijn opdrachtgericht en werken minder vanuit de intrinsieke motivatie. Ze zijn vaak niet nieuwsgierig en hebben moeite met het nemen van eigen verantwoordelijkheid om te gaan leren (interviews).

Van de studenten wil 80% doorstromen naar niveau 2 of 3. Dat is voor studenten noodzakelijk om ook daadwerkelijk een baan te krijgen in gehandicaptenzorg (interview sleutelfiguur MBO).

Een aantal studenten stopt met de opleiding. Een veel voorkomende reden is 'verkeerde keuze'.

3.6 Praktijk

De gehandicaptenzorg is niet bij iedereen bekend. Kennismaking met de gehandicaptenzorg door oriëntatie, snuffelen, werkweek, kan een bijdrage leveren aan instroom in de gehandicaptenzorg (neemt angst weg, sleutelfiguren).

Binnen het werkveld is er geen functiebouwwerk waarin de niveaus duidelijk zichtbaar zijn. Voor niveau 2 zijn er weinig banen en voor niveau 5 geldt dat in zekere zin ook.

Door sleutelfiguren wordt aangegeven dat er voor studenten van niveau 2 en 3 een gebrek aan stageplaatsen is. Studenten kiezen vaak dezelfde stage (werk): zij kiezen voor veiligheid.

4 Adviezen ter verbetering doorlopende leerlijnen

Suggesties voor de toekomst

De resultaten (3) geven aan dat er verbeterlagen gemaakt kunnen worden t.a.v. de doorlopende leerlijnen.

De adviezen om de doorstroom te verbeteren zijn geformuleerd op basis van de analyse van door studenten en docenten ingevulde vragenlijsten en interviews met sleutelfiguren en geordend naar leerinhoud, didactiek, organisatie, sociaal klimaat, studenten en werkveld.

Conclusies	Adviezen
<i>T.a.v. leerinhoud</i>	<i>t.a.v. leerinhoud</i>
In het MBO-onderwijs is er meer aandacht voor de gehandicaptenzorg dan in het HBO.	Herkenbare aandacht in het HBO-onderwijs voor de gehandicaptenzorg door middel van het ontwikkelen van een uitstroomprofiel gehandicaptenzorg, maar met behoud van een brede opleiding voor verschillende doelgroepen.
MBO-ers in het HBO hebben moeite met het theoretisch niveau van de opleiding. In het MBO-onderwijs is er (zo goed als) geen aandacht voor onderzoek, en te weinig aandacht voor het reflecteren op en verantwoorden van het handelen vanuit literatuur en theorie. In het algemeen zijn er signalen dat het taalniveau van MBO- en HBO-studenten onvoldoende blijkt te zijn. De competenties in onderwijs en in de praktijk vragen om sociale en communicatieve vaardigheden en zelfstandig werken. Dat lukt alleen wanneer de taal voldoende wordt beheerst.	Door de ontwikkelingen in het MBO-onderwijs is de verwachting dat in de toekomst het theoretische eindniveau van de MBO-opleiding (niveau 4) gelijk zal zijn aan het beginniveau van de HBO-opleiding. Prioriteit voor taalvaardigheid bij alle opleidingen: - Feedback op taalbeheersing en stimuleren ontwikkeling taalvaardigheid door de studieloopbaanbegeleiding en de praktijkbegeleider - Beoordeling van taalvaardigheid opnemen in beoordelingscriteria / cesuren -
<i>T.a.v. didactiek</i>	<i>t.a.v. didactiek</i>
Studenten geven aan te waarderen dat ze in de nieuwe opleiding uitgedaagd worden zich te ontwikkelen Docenten en sleutelfiguren geven aan dat studenten moeite hebben met het gevraagde studiegenot, en dit geldt voor studenten van alle niveaus: moeite met de gevraagde zelfstandigheid, met het tempo, met het niveau, met planning van de studie, met onderscheid tussen hoofd- en bijzaken, met reflecteren op eigen gedrag en producten.	Teams / Docenten informeren. Bij aanvang van de studie structureel aandacht voor aansluiting instromers. Suggestie: studentenoverleg organiseren, onder begeleiding van hogere jaars. Doel: knelpunten die studenten ervaren tijdig kunnen signaleren en daarop actie kunnen ondernemen.

<p>Een MBO heeft te maken met verschillen in inhoud tussen de VMBO's. Een HBO heeft te maken met verschillen in inhoud tussen MBO's.</p>	<p>Teams / docenten informeren. Suggestie: differentiatie in onderwijs - naar verschillen tussen de uitgangssituatie van studenten - inbouwen. In de werkvormen zou een docent juist ook gebruik kunnen maken van deze verschillen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - differentiatie in slb - differentiatie in werkvormen - scholing docenten <p>Organiseren meer mogelijkheden voor onderwijs op maat.</p> <p>Actualiseren van –reeds bestaande –uitwisseling van docenten (MBO-HBO), dat uitbreiden naar alle niveaus.</p> <p>Deze aanbevelingen zouden in een vervolgoopdracht verder geconcretiseerd moeten worden. Suggestie: LIO-stagiaire onderzoek laten doen naar realiseren toepassing van reeds bestaande goede ontwikkelingen, samenwerkingsprojecten en instrumenten. Bij het onderzoek de mogelijkheden voor een ‘capaciteitentest’ (is ontwikkeld bij verpleegkunde) meenemen. Een student kan dan zien aan de hand van de uitslag of hij zij het niveau van de opleiding aan kan. Er wordt daar getest op IQ, rekenen, taal.</p>
<p><i>T.a.v. organisatie</i></p>	<p><i>t.a.v. organisatie</i></p>
<p>Bij de afstemming, aansluiting en doorlopende leerlijnen zijn veel mensen en werkgroepen van verschillende opleidingen en organisaties betrokken. De relevante informatie is niet alle betrokkenen bekend.</p>	<p><i>Organisatie en communicatie</i> De knelpunten in doorlopende leerlijnen aanpakken vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid en organisatie. Een communicatieplan ontwerpen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Duidelijke doelstelling; - Een duidelijk overzicht van activiteiten die plaats vinden, voor wie, door wie; - Een duidelijke regie in het netwerk van contacten; - communicatie over activiteiten van de werkgroep DOLAG (Doorlopende leerlijn Sociaal Agogische Sector).
<p>Studenten geven aan dat het ontbreken van informatie over studiebelasting, manier van lesgeven, manier van leren en beroepsmogelijkheden een negatieve invloed heeft op de doorstroom.</p> <p>Het instroomassessment heeft onvoldoende aanmeldingen.</p>	<p><i>Verbetering informatievoorziening / voorlichting</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Voorlichting op de opleidingen - Voorlichting <i>door</i> studenten – rolmodellen- van de opleiding, afkomstig uit de doelgroep, hen een grote en actieve rol geven bij de voorlichting. Tevens kunnen zij gemaakt werk laten zien; - Aansluiting op uitgangssituatie van de kandidaat: Informatie op locatie, binnen een klas, aan een homogene doelgroep; - Informatie over –procedures van- verkorte routes Met voorbeelden het verschil in onderwijs en manier van leren duidelijk maken. Dit ook laten zien aan de hand van studiehandleidingen en gebruikte leerboeken; - Organiseren van begeleide meeloopdagen op de nieuwe opleiding. <ul style="list-style-type: none"> - Evalueren en actualiseren instroomassessment.

<p>Diversiteit Ruim 40 % van de allochtone studenten geeft aan dat er in de begeleiding geen rekening wordt gehouden met de culturele achtergrond van de student.</p> <p>Man/vrouw De instroom van mannen in de sociale opleidingen is laag. De status is een van de factoren.</p>	<p><i>Aandacht voor diversiteit</i> <i>Interculturaliteit</i> Beleid en visie over interculturaliteit t.b.v. instroom onderwijs en arbeidsmarkt agenderen bij stuurgroep ZoWijs.</p> <p>Opvragen resultaten onderzoek over instroom mannen (PABO – SPH) en voorstel formuleren voor actie verhogen instroom mannen.</p>
<p>Studenten geven aan dat het ontbreken van overdracht een negatieve invloed heeft op de doorstroom.</p> <p>Docenten en sleutelfiguren geven aan dat er soms geen enkele overdracht is, soms alleen schriftelijke overdracht, en in een enkele situatie een “warme” overdracht.</p> <p>Bijna de helft van de MBO –docenten geeft aan geen aandacht te schenken aan de loopbaan van de student ná de diplomering.</p>	<p><i>Informerende teams en docenten:</i> Als basis voor de doorstroom zien we zelfselectie van de student op basis van goede informatie en bewustwording van zijn sterke en zwakke kanten, en van zijn motieven en drijfveren. Ons advies :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activerend coachen opnemen in studieloopbaanbegeleiding; - Bij loopbaanbegeleiding – drijfveren en motivatie –bespreken - Drijfveren en motivatie opnemen in instroomassessment; - Informatie, communicatie en studiedagen voor docenten over doorstroom.
<p>De bekendheid van docenten met het onderwijs op het naast gelegen lager niveau is beperkt. Ook de bekendheid van MBO –docenten met het HBO- onderwijs is beperkt. Verder is er weinig samenwerking met docenten van een ander niveau, zowel binnen als buiten de eigen onderwijsorganisatie.</p>	<p><i>Faciliteren / prioriteren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - het vormen van koppels van docenten uit opleiding van verschillend niveau; die twee of drie keer per jaar contact hebben met elkaar en activiteiten samen doen of van elkaar overnemen; lesgeven; bij elkaar stage lopen; uitwisselen over beoordelen van opdrachten; het verder ontwikkelen en uitbouwen van het maatjestraject (DOLAG); - Structurele aandacht voor doorstroom bij opleidingen - Structurele contacten docenten - Uitwisseling organiseren voor docenten die betrokken zijn bij doorstroom
<p>Exit: overzicht gegevens over uitstroom ontbreken.</p>	<p><i>Monitoren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Duidelijk beleid binnen de opleiding voor het houden van exit – interviews - Het ontwikkelen van een standaard – format voor exit –interviews - Systematisch monitoren van studentuitval
<p><i>T.a.v. sociaal klimaat</i></p>	<p><i>t.a.v. sociaal klimaat</i></p>
<p>Volgens studenten heeft het sociale klimaat in de opleiding een zeer positieve invloed op de doorstroom.</p> <p>Dat sluit aan bij een recent promotieonderzoek van Louise Elffers 2010. Uit haar onderzoek blijkt dat ‘betrokkenheid’ een sleutel kan zijn voor studiesucces. Dat betekent dat er aandacht moet zijn voor wat er gebeurt er in de opleiding., wat ervaren de studenten, welke invloed heeft dat op hun keuzes en voortgang? Welke verschillen zien we daarbij tussen studenten? Aandacht voor het ontrafelen van risicofactoren: waarom vallen bepaalde studenten vaker uit en focus op subjectieve schoolervaringen van student (L. Elffers, promotieonderzoek 2007-2011 UVA) .</p> <p>Sleutelfiguren en docenten geven aan dat een klas bij voorkeur gemêleerd samengesteld moet worden, zodat studenten kunnen leren van elkaars sterke kanten.</p>	<p><i>Stimuleren betrokkenheid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Focus in onderwijs op samenwerkend leren naast -individuele- zelfstandigheid; - Studenten betrekken bij de ontwikkelingen: een klankbordgroep waarin docent, student en organisatie is vertegenwoordigd voor stimuleren van – buitenschoolse- activiteiten; - Handhaven van een herkenbare klas / groeperingvorm van studenten met docenten, waarin de student een gevoel van veiligheid kan ervaren, waarin hij uitgedaagd wordt actief te participeren, en waarin hij (h)erkend wordt. Dit dient dan mede als basis voor het kunnen geven en ontvangen van feedback en voor het aangesproken kunnen worden op zijn gedrag. - Het samenstellen van gemêleerde klassen.

<i>T.a.v. studentfactoren.</i>	<i>t.a.v. studentfactoren</i>
Docenten en sleutelfiguren geven aan dat studenten vaak geen goed beeld hebben van de opleiding en met onjuiste verwachtingen binnenkomen. Studenten overschatten of onderschatten zichzelf, en denken soms dat ze het allemaal al weten.	<i>Informeren coördinatoren studieloopbaanbegeleiding</i> Suggesties <ul style="list-style-type: none"> - Aan het einde van elke opleiding is een gesprek over (studie)loopbaan na diplomering een vast onderdeel van de studiebegeleiding. Het ontwikkelen van een format voor een dergelijk gesprek zou een vervolgopdracht kunnen zijn. - Een dergelijk gesprek ook plannen aan het begin van de nieuwe opleiding: wat zijn je motieven en drijfveren om door te stromen, wat zijn je mogelijkheden en je valkuilen in deze nieuwe opleiding. Pop meenemen naar vervolgopleiding en daar gebruiken.
De uitval van studenten wordt niet systematische gemonitord. Bekendheid studenten met de gehandicaptenzorg	<i>exitgesprekken</i> <ul style="list-style-type: none"> - Student stimuleren exit – interviews te geven
<i>T.a.v. de praktijk</i>	<i>Adviezen t.a.v. de praktijk</i>
Onbekendheid met het beroep / met de gehandicaptenzorg. Voor niveau 2 blijkt geen duidelijke functie / banen omschrijving te zijn. Het is onduidelijk aan welk opleidingsniveau de praktijk behoefte heeft (behoefte aan helpenden, begeleiders, of aan HBO- opgeleiden)	Agenderen beroepsoriëntatie op alle niveaus bij teams Ontwikkeling van een functiebouwwerk waarin alle niveaus duidelijk zichtbaar zijn. Ontwikkelen leerplaatsen voor kennismaking met de gehandicaptenzorg / beroepsoriëntatie t.b.v.: beroepskeuze / opleidingskeuze en voorkomen van uitval. Onderzoek naar de arbeidsmarkt voor Helpenden.

5 Evaluatie

Met betrekking tot de dataverzameling in het onderzoek plaatsen we enkele kritische opmerkingen.

De vragenlijsten zijn vooraf niet getest op een vergelijkbare doelgroep, waardoor de onvolkomenheden er niet voortijdig uitgehaald zijn. Er is één vragenlijst gemaakt voor studenten van verschillende niveaus waardoor de vragenlijst niet altijd duidelijk of toepassing was en voor een aantal studenten te moeilijk. Op een aantal vragen is door een groot aantal respondenten geen antwoord gegeven en zijn daarmee uit het onderzoek gehaald. Verder bleek bij de verwerking dat voor studenten die doorstromen nadat ze aantal jaren gewerkt hebben, een groot gedeelte van de vragen niet zo relevant waren, omdat de vragen vooral betrekking hebben op de aansluiting tussen twee opleidingen/niveaus en niet op de aansluiting tussen werk en opleiding. Deze vragen hebben we buiten beschouwing gelaten. Ook de vragenlijsten van studenten die overgestapt zijn van de ene HBO- opleiding naar een andere hebben we ter zijde gelegd.

Opvallend is dat docenten veel vragen met “enigszins” beantwoorden en bij de overige vragen is de spreiding in de antwoorden vrij groot. Daarom kunnen er slechts weinig eenduidige conclusies getrokken worden uit deze enquête met betrekking tot de ervaringen van de docenten.

6 Literatuur

Verbeek, F.: (2005)

Bruggen Bouwen voor leerloopbanen.
Uitgave van het SCO-Kohnstaminstituut

Platform Beroepsonderwijs (2010)

De ontwikkeling van een doorlopende leerlijn VMBO – MBO.
Uitgave van het Platform Beroepsonderwijs i.s.m. het ministerie van OCW

Lica (2006)

Duurzaamheid en versterking doorstroom MBO – HBO in het zich vernieuwende MBO – HBO.
Pontons tussen twee bewegende oevers.
In opdracht van het procesmanagement herontwerp MBO

MBO 2010

Doorstromen en elkaar verstaan. Een contrastieve analyse van de “competentietalen” in het beroepsonderwijs.

7 BIJLAGEN

Bijlage 1: Overzicht

Binnen de verschillende opleidingen vinden activiteiten plaats die gericht zijn op afstemming, aansluiting en doorstroming, gericht op doorlopende leerlijnen. Hierbij een overzicht van de gegevens en de activiteiten.

Gegevens / Activiteiten	Inhoud
Instroom	<p>Instroom sept 2009: Van MBO naar HBO: 95 (MWD:39 Peda: 29, SPH:26) Waarvan: 43 ROC Nijmegen en 52 van RijnIJssel, Waarvan 28 geen directe doorstromer (eerder diploma behaald) Gestopt daarvan in september 2010: 31= 32%.</p> <p>Instroom februari 2010 Van MBO naar HBO: 33 (MWD: 17, Peda:9 SPH: 7) Waarvan: 14 van ROC Nijmegen, 19 van RijnIJssel Waarvan 5 geen directe instromer (eerder diploma behaald) Gestopt in september 2010: 8= 24% (gegevens van SCO: instroommanagement).</p>
Uitval	<p>Gegevens over uitval van studenten zijn in grote lijnen- bekend. Een van de redenen waarom leerlingen / studenten de opleiding in het eerste jaar van de studie verlaten is de verkeerde studieberoepskeuze: De exitgegevens worden niet structureel bijgehouden / gemonitord.</p>
Vergelijking MBO kwalificatiedossiers / HBO-cesuren	<p>Conclusies:</p> <ul style="list-style-type: none"> - MBO-er heeft meer ervaring opgedaan in concrete situaties en een meer complexe omgeving dan HBO-er propedeuse (vergelijking MZ met SPH) - Gebruik van kennis / toetsen van kennis vindt beperkt plaats bij MBO-opleidingen. - Beroepsproducten verschillen - Metahandelen, aparte kerntaak bij MBO, bij HBO onderdeel van beroepstaak.
Doorstroomassessment Instroomassessment EVC	<ul style="list-style-type: none"> - Voorbereiding op instroom in HBO-onderwijs - Instrument voor selectie instroom MBO-ers in 2^e. jaar jaar; - Eerder Verworven Competenties (EVCE), instrument voor vaststellen verkorte routes
Onderzoek / ontwikkelingen	
RXH	<p>Regionaal samenwerkingsverband van de HAN met 5 ROC's: 'staat voor een sterke beroepskolom in de regio'.</p>
Doorlopende leerlijn Sociaal Agogische Sector: DOLAG	<ul style="list-style-type: none"> - Maatjestraject - Assessorstraining: professionalisering docenten en afstemming MBO-HBO in hanteren meetlat bij voorbereiding op doorstroomassessment. - Doorstroomassessment: weinig aanmeldingen.
Instituut Sociale Studies: ISS	<ul style="list-style-type: none"> - Instroomassessment, een instrument t.b.v selectie voor verkorte route. - EVC-procedure
Onderzoek 'Competenties in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking' Petri Embregts Lucienne Heerkens	<p>Verskil bij opleidingen tussen terminologie, thematiek en vormgeving..</p>

Onderzoek lectoren	<ul style="list-style-type: none"> - Professionalisering menslievende zorg - Menslievende interactie: een onderzoek naar relationele infrastructuur in de zorg voor verstandelijk beperkten. - Dunya: vraagpatronen van allochtone burgers met beperkingen. - Ontwerpen nieuwe zorgconcepten - Expliciteren competenties vanuit cliëntperspectief. - Sociale netwerken van mensen met een LVG. - Sociale netwerken: stand van zaken zorgaanbieder in de regio Nijmegen. - Teamcompetenties in de zorg voor mensen met een VB. - Afronding onderzoek in januari 2011. 	
Beroepskolomproject opleiding MWD	Aansluiting MBO- HBO: onderzoek in 2011	

Bijlage 2: Uitslag onderzoek bij studenten

1 Inleiding.

Om een beeld te krijgen van factoren die een rol spelen bij doorstroom van studenten is gebruik gemaakt van literatuur. Bij de literatuurstudie was de doelstelling het vaststellen van factoren die positief dan wel negatief van invloed zouden kunnen zijn op de doorstroom. Op basis van een verkenning van de literatuur (Platform beroepsonderwijs 2010; MBO 2010; Verbeek 2005, Lica 2006), gerelateerd aan ons onderzoeksdoel, komen we tot het volgende overzicht van factoren die positief dan wel negatief van invloed zouden kunnen zijn op de doorstroom:

- Factoren die te maken hebben met de leerinhoud:
 - o Is er aandacht voor de gehandicaptenzorg;
 - o Is inhoud anders dan in vorige opleiding;
 - o Is de leerinhoud inspirerend;
 - o Is de leerinhoud theoretisch of ook gericht op vaardigheden
 - o Is er oriëntatie op de beroepspraktijk van de gehandicapten.
- Factoren die te maken hebben met een andere manier van leren:
 - o Andere aanpak van de studie;
 - o Meer zelfstandig werken;
 - o Grotere verantwoordelijkheid voor het leerproces;
 - o Uitgedaagd worden om jezelf te ontwikkelen.
- Factoren die te maken hebben met het sociale klimaat binnen de opleiding:
 - o De sfeer binnen de opleiding
 - o Zich thuis voelen in de opleiding en in de klas
 - o Contact met medestudenten en docenten / begeleiders
- Factoren die te maken hebben met het zich oriënteren op een eventuele doorstroom naar een hoger niveau:
 - o Informatie en oriëntatie op de nieuwe opleiding betreffende studiebelasting;
 - o Manier van leren;
 - o Manier van lesgeven en beroepsmogelijkheden.
- Specifieke maatregelen m.b.t. doorstroom:
 - o Doorstroomadvies;
 - o Overdracht;
 - o Docenten en praktijkinstelling die doorstroom stimuleren.
- Factoren die te maken hebben met begeleiding in de nieuwe opleiding:
 - o Begeleiding bij studie;
 - o Weten waar je bij problemen terecht kunt.

De vraagstelling bij deze factoren is tweeledig:

- In welke mate ervaart de student deze factoren?
- Heeft dat dan een positieve dan wel negatieve invloed op de doorstroom van het ene naar het andere niveau?

2 De vragenlijst

We hebben gekozen voor een schriftelijke enquête die klassikaal, bij voorkeur onder begeleiding van een docent, afgenomen werd om zo een grote response te krijgen.

De in paragraaf 1 genoemde factoren hebben we omgezet in een vragenlijst, bestaande uit 55 stellingen. Bij elke stelling worden aan de student twee antwoorden gevraagd: n hoeverre de student het met de stelling eens is door een van de antwoordmogelijkheden aan te kruisen: ja, enigszins of nee (bij geen mening geeft de student geen antwoord)

Of de desbetreffende factor een positieve dan wel een negatieve invloed heeft op de doorstroom van het ene naar het andere niveau.

Daarnaast vragen we de student enkele personalia aan te geven:

Geslacht

Leeftijd

Bevolkingsgroep (autochtoon, westerse allochtoon of niet – westerse allochtoon)

Welke doorstroom op hem van toepassing is

Of hij gestopt is met de opleiding op een hoger niveau.

Aan het einde van de vragenlijst wordt studenten gevraagd een algemene indruk van de doorstroom te geven.

3 Response

De vragenlijsten zijn uitgezet bij:

- 8 groepen van niveau 2: 2 groepen BOL en 2 groepen BBL, steeds bij RIJC én bij ROC Nijmegen
- 8 groepen van niveau 3: 2 groepen BOL en 2 groepen BBL, steeds bij RIJC én bij ROC Nijmegen
- 8 groepen van niveau 4: 2 groepen BOL en 2 groepen BBL, steeds bij RIJC én bij ROC Nijmegen
- 8 groepen van de opleiding SPH van de HAN: 4 groepen 1e jaars (2 groepen voltijd en 2 groepen deeltijd / duaal) en 4 groepen 2e jaars (2 groepen voltijd en 2 groepen deeltijd / duaal)
- 8 groepen van de opleiding MWD van de HAN: 4 groepen 1e jaars (2 groepen voltijd en 2 groepen deeltijd / duaal) en 4 groepen 2^e jaars (2 groepen voltijd en 2 groepen deeltijd / duaal)
- 8 groepen van de opleiding Pedagogiek van de HAN: 4 groepen 1^e jaars (2 groepen voltijd en 2 groepen deeltijd / duaal) en 4 groepen 2^e jaars (2 groepen voltijd en 2 groepen deeltijd / duaal)

We hebben in totaal 500 bruikbare vragenlijsten verwerkt.

Een aantal vragenlijsten was zo onvolledig ingevuld, dat we die buiten beschouwing hebben gelaten. Verder bleek bij de verwerking dat voor studenten die doorstromen nadat ze aantal jaren gewerkt hebben, een groot gedeelte van de vragen niet zo relevant zijn, omdat de vragen vooral betrekking hebben op de aansluiting tussen twee opleidingen, en niet op de aansluiting tussen werk en opleiding. Deze vragenlijsten hebben we buiten beschouwing gelaten. Ook de vragenlijsten van studenten die overgestapt zijn van de ene HBO- opleiding naar een andere hebben we buiten beschouwing gelaten.

Omdat de vragenlijsten klassikaal zijn ingevuld, heeft de response ook betrekking op:

- De doorstroom van het VMBO naar niveau 2, 3 of 4
- Van HAVO / VWO naar het HBO.

We hebben ook de HAVO-VWO studenten (gedeeltelijk) in het onderzoek betrokken, omdat deze resultaten vergelijking kunnen opleveren met de doorstromers van niveau 2 naar niveau 3, van niveau 3 naar niveau 4 en van niveau 4 naar het HBO.

Tabel 1: Overzicht van de verwerkte respondenten

	N	Nadere indeling
MBO- ers	226	Vanuit VMBO: 44 naar niveau 2; 38 naar niveau 3; 108 naar niveau 4 16 van niveau 2 naar niveau 3; 20 van niveau 3 naar niveau 4
HBO- ers vanuit MBO	135	45 naar HBO- pedagogiek; 50 naar HBO-SPH en 40 naar HBO-MWD
HBO - ers: Havisten	98	42 naar HBO- pedagogiek; 29 naar HBO-SPH; 27 naar HBO-MWD
Anderszins / onbekend	41	
Totaal	500	

Van de respondenten zijn er 37 westerse allochtoon en 24 niet-westerse allochtoon.

Verder hebben we gevraagd of men gestopt is met de opleiding op het hogere niveau. Slechts een enkele respondent was daadwerkelijk gestopt met een opleiding op een hoger niveau binnen de beroepskolom. Deze vraag werd ook positief beantwoord door studenten die bijvoorbeeld na 3 of 4 jaar HAVO overstapt waren naar het MBO, of door studenten die overstapt waren naar een andere HBO –opleiding. Omdat deze respondenten geen eenduidige groep vormen hebben we deze buiten beschouwing gelaten

4 Resultaten

Aan het einde van deze paragraaf zullen we een overzicht geven van de vijf factoren die volgens de respondenten een positieve dan wel negatieve invloed hebben op de doorstroom. De respondenten zijn daarover eensgezind. Daaraan voorafgaand zullen we kort een beschrijvend overzicht geven van de belangrijkste overige resultaten uit deze vragenlijst.

Leeswijzer bij de tabellen:

1. *Bij elke stelling worden aan de student twee antwoorden gevraagd:*
 - o *In hoeverre de student het met de stelling eens is door een van de antwoordmogelijkheden aan te kruisen: ja, enigszins of nee (bij geen mening geeft de student geen antwoord);*
 - o *Of de desbetreffende factor een duidelijk positieve dan wel een negatieve invloed heeft op de doorstroom van het ene naar het andere niveau.*

*De som van de percentages bij de antwoorden ja / enigszins / nee is niet steeds 100% omdat de studenten met geen mening, maar toch met een oordeel over positieve of negatieve invloed niet opgenomen zijn in deze tabellen (het gaat om 1 tot 2% van de studenten).
De som van de percentages van positieve en negatieve invloed is minder dan 100 %, omdat de studenten dit deel van de vraagstelling selectief wel of niet hebben beantwoord.*
2. *De optelling van het aantal totaal aantal respondenten (N) in de tabellen met een uitsplitsing niet steeds de som van de uitgesplitste aantallen, omdat de categorie "anderszins" niet is meegenomen in de uitsplitsingen, maar wel in het totaal aantal respondenten.*
3. *Met de categorie "Havisten" wordt bedoeld de categorie met HAVO of VWO als vooropleiding. Deze gegevens zijn bij een aantal vragen verwerkt om de resultaten van studenten in en vanuit het MBO te kunnen vergelijken met de resultaten van de Havisten.*
4. *De getallen in de tabellen zijn steeds percentages, met uitzondering van N: het aantal respondenten.*

Leerinhouden

Het meest opvallende is dat een hoog percentage respondenten de vragen over de leerinhouden in de huidige opleiding niet heeft beantwoord: bij het MBO is dat tussen de 32% en 36 %, en bij het HBO tussen de 45% en 52%.

Respondenten geven aan dat de leerinhoud een meer positieve dan een negatieve invloed heeft op de doorstroom. Uit tabel 2 blijkt dat er, naar de mening van de respondenten, in het MBO duidelijk meer aandacht is voor de gehandicaptenzorg en de lessen in het MBO meer gericht zijn op vaardigheden.

Tabel 2: Leerinhouden gehandicaptenzorg in huidige opleiding

Vraag	Respondenten	N	Ja	Enigszins	nee	Neg. invloed	Pos. invloed
Er wordt aandacht besteed aan de zorg voor gehandicapten	MBO-ers	180	60.6	26.7	12.8	2.3	23.9
	HBO-ers vanuit MBO	71	12.6	46.4	40.9	14.1	28.1
De lesinhoud over de gehandicaptenzorg is vaak hetzelfde als bij het vorige niveau	MBO-ers	169	11.3	18.3	69.8	8.3	14.8
	HBO-ers vanuit MBO	65	10.8	9.2	80.0	15.4	29.2
In de lessen leer ik vaardigheden voor de gehandicaptenzorg	MBO-ers	181	52.6	33.2	13.8	1.7	13.8
	HBO-ers vanuit MBO	72	19.4	34.8	45.8	15.3	25.0
Er is aandacht voor oriëntatie op de beroepspraktijk van gehandicapten	MBO-ers	175	42.9	41.1	16.1	1.7	21.8
	HBO-ers vanuit MBO	72	15.2	41.6	43.0	9.7	30.5

Andere manier van leren

Zoals uit tabel 3 blijkt geven respondenten aan dat de huidige opleiding een andere manier van leren van hen vraagt: meer zelfstandigheid, meer verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces, bestuderen van grotere hoeveelheden leerstof, en dat dit een meer positieve dan negatieve invloed heeft op de doorstroom. Verder worden de respondenten in de huidige opleiding uitgedaagd om zich te ontwikkelen.

Tabel 3: Andere manier van leren in huidige opleiding

Vraag	Respondenten	N	Ja	enigszins	nee	Neg. invloed	Pos. invloed
In de huidige opleiding moet ik meer zelfstandig werken dan in mijn vorige opleiding	MBO ers	263	59.7	19.1	21.2	5.3	22.8
	HBO ers vanuit MBO	134	64.2	19.5	16.5	11.2	47.1
	Hbo ers: Havisten	96	71.8	13.6	14.6	18.7	33.3
In de huidige opleiding ben ik meer verantwoordelijk voor mijn eigen studie dan in mijn vorige opleiding	MBO ers	263	71.4	11.8	16.7	3.8	26.0
	HBO ers vanuit MBO	134	70.9	13.5	15.6	7.5	53.0
	HBO ers: Havisten	98	76.1	12.5	11.4	10.3	40.7

In de huidige opleiding moet ik grotere hoeveelheden leerstof bestuderen dan in mijn vorige opleiding.	MBO ers	264	48.8	24.6	26.5	7.9	20.4
	HBO ers vanuit MBO	136	86.1	9.6	4.4	20.6	39.7
	HBO-ers: Havisten	95	67.4	16.8	15.8	26.3	24.2
In de huidige opleiding word ik uitgedaagd om me te ontwikkelen in waar ik goed in ben.	MBO ers	263	62.8	31.6	5.6	2.3	28.9
	HBO ers vanuit MBO	135	67.4	27.3	5.1	4.4	55.5
	HBO-ers: Havisten	95	76.9	22.1	1.1	5.3	52.7

Een opvallend verschil tussen MBO-ers in het HBO- en MBO-respondenten is dat 86 % van de HBO-ers aangeeft grotere hoeveelheden leerstof te moeten bestuderen, tegenover 48.8 % van de MBO-ers. Verder valt op dat Havisten in het HBO dit aspect een iets meer negatieve dan positieve invloed op de doorstroom toekennen.

Sociaal klimaat in opleiding

De respondenten zijn hierover zeer eenduidig, zoals blijkt uit tabel 4. Men vindt de sfeer op de huidige opleiding anders dan op de vorige opleiding; maar men is zeer positief over het sociale klimaat binnen de huidige opleiding en vindt dat dit een positieve invloed heeft op de doorstroom. Aan het einde van deze paragraaf geven we de factoren aan die het meest een positieve invloed hebben op de doorstroom; deze factoren hebben o.a. te maken met het sociale klimaat binnen de huidige opleiding,

Tabel 4 Sociaal klimaat in huidige opleiding

Vraag	Respondenten	N	Ja	enigszins	nee	Neg. invloed	Pos. invloed
De sfeer op deze opleiding is anders dan mijn vorige opleiding	MBO-ers	264	74.2	20.1	5.3	4.5	24.4
	HBO-ers vanuit MBO	132	65.9	23.5	10.7	9.9	44.7
	HBO-ers: Havisten	95	80.1	13.7	6.3	1.1	47.4
Het contact met mijn medestudenten is prettig	MBO-ers	263	81.0	17.5	1.6	0.8	29.7
	HBO-ers vanuit MBO	136	90.4	8.8	0.7	1.4	61.0
	HBO-ers: Havisten	97	96.9	3.1	-	-	52.6
De manier waarop docenten met mij omgaan vind ik prettig	MBO-ers	263	68.0	29.2	2.3	1.9	27.9
	HBO-ers vanuit MBO	135	77.0	21.4	1.4	3.6	55.5
	HBO-ers: Havisten	98	79.6	20.3	-	1.0	48.9

Informatie en oriëntatie op de nieuwe opleiding.

Ook hierover zijn de respondenten zeer eenduidig: studenten hebben vooraf geen tot weinig informatie gehad over de studiebelasting, manier van lesgeven en manier van leren in de nieuwe opleiding. Ook heeft men geen tot weinig informatie gehad over de beroepsmogelijkheden met de nieuwe opleiding. Deze factoren hebben volgens de respondenten een negatieve invloed op de doorstroom. Op het einde van deze paragraaf beschrijven we de factoren die een negatieve invloed

hebben op de doorstroom; deze hebben vooral betrekking op het (gebrek aan) informatie over en oriëntatie op de nieuwe opleiding.

Specifieke doorstroom -maatregelen.

Hierbij hebben we gevraagd of de student een doorstroomadvies heeft gehad, of hij dat heeft opgevolgd, of er een overdracht is geweest, en of docenten en praktijkinstelling de student heeft gestimuleerd om door te stromen. Omdat het specifieke doorstroommaatregelen betreft, zullen we de resultaten wat uitgebreider weergeven.

Tabel 6 geeft een overzicht van de mate waarin respondenten een doorstroomadvies hebben gekregen. Bijna de helft van de respondenten (48%) heeft geen doorstroomadvies gekregen. Dit percentage ligt beduidend hoger bij studenten die doorstromen naar het HBO en bij de doorstroom van niveau 3 naar niveau 4, ofwel: hoe hoger het opleidingsniveau, hoe minder vaak de student een doorstroomadvies krijgt.

Tabel 6 In mijn vorige opleiding heb ik een doorstroomadvies gehad

Respondenten	N	Ja	enigszins	nee	Neg. invloed	Pos. invloed
Alle respondenten	470	30.1	20.4	48.4	14.7	18.0
Doorstroom van VMBO naar niveau 2	40	55.0	15.0	30.0	7.5	27.5
Doorstroom van VMBO naar niveau 3	36	33.4	30.6	36.1	11.1	8.4
Doorstroom van VMBO naar niveau 4	106	38.1	31.6	30.1	6.5	16.0
Doorstroom van niveau 2 naar niveau 3	16	43.9	31.3	25.1	18.9	18.8
Doorstroom van niveau 3 naar niveau 4	20	15.0	20.0	65.0	20.0	10.0
Doorstroom van niveau 4 naar HBO	128	14.9	18.8	66.4	24.3	21.1
Van Havo / Vwo naar HBO	89	22.5	16.8	60.7	18.0	20.2

Verder zijn we nagegaan of de student het doorstroomadvies ook opvolgt. Tabel 7 geeft daarvan een overzicht voor de respondenten uit het MBO en voor de respondenten in het HBO met een MBO - getuigschrift. Hieruit blijkt dat ongeveer 2/3 van de respondenten een duidelijk doorstroomadvies opvolgt.

Tabel 7: Doorstroomadvies opgevolgd (procentuele verdeling)

		Respondenten↓	N	Doorstroomadvies opgevolgd		
				ja	enigszins	Nee
Doorstr oom advies gehad	Ja	MBO-ers	92	61.1	28.2	10.0
		HBO-ers vanuit MBO	17	70.5	17.6	11.7
	Enigszins	MBO-ers	44	14.0	54.4	31.6
		HBO-ers vanuit het MBO	21	38.1	42.9	19.0

We hebben de studenten vervolgens gevraagd of er naar hun idee bij de doorstroming naar de andere opleiding een overdracht heeft plaats gevonden. Tabel 8 geeft daarvan een overzicht. Bij 70% van de studenten heeft er naar hun idee geen overdracht plaats gevonden; dit percentage is bij de doorstroom van MBO en Havo naar het HBO nog hoger.

Tabel 8: Heeft er een overdracht plaats gehad tussen mijn vorige opleiding/niveau en huidige opleiding/niveau?

Respondenten	N	Ja	enigszi ns	Nee	Neg. invloed	Pos. invloed
Alle respondenten	440	13.5	16.1	70.1	18.0	10.0
Doorstroom van VMBO naar niveau 2	41	24.3	29.3	46.3	9.7	19.5
Doorstroom van VMBO naar niveau 3	33	21.2	15.1	63.7	21.2	0
Doorstroom van VMBO naar niveau 4	95	24.2	20.0	54.8	7.4	12.6
Doorstroom van niveau 2 naar niveau 3	14	35.7	35.7	28.5	7.1	28.5
Doorstroom van niveau 3 naar niveau 4	20	35.0	10.0	55.0	10.0	10.0
Doorstroom van niveau 4 naar HBO	120	0.8	8.4	90.8	32.5	6.7
Van Havo / Vwo naar HBO	83	4.8	12.0	83.2	16.9	6.0

Docenten en praktijkinstelling kunnen studenten al of niet stimuleren om door te stromen. De tabellen 9 en 10 geven hiervan een overzicht. Docenten / begeleiders stimuleren de doorstroom het meest bij de doorstroom van VMBO naar niveau 2 of naar niveau 4; en hebben het minst een stimulerende rol bij de doorstroom het VMBO naar niveau 3, van Havo naar het HBO, en van niveau 4 naar het HBO. De praktijkinstelling heeft vooral een stimulerende rol bij de doorstroom van niveau 2 naar niveau 3, en van niveau 4 naar het HBO. Hierbij ervaren studenten een meer stimulerende rol van de praktijkinstelling dan van hun docenten.

Tabel 9: Mijn begeleiders/docenten hebben me gestimuleerd om door te stromen

Respondenten	N	Ja	enigszi ns	Nee	Neg. invloed	Pos. invloed
Doorstroom van VMBO naar niveau 2	42	42.9	33.4	23.7	4.8	23.7
Doorstroom van VMBO naar niveau 3	36	22.2	33.4	44.5	16.7	5.6
Doorstroom van VMBO naar niveau 4	100	45.0	26.0	29.0	7.0	17.0
Doorstroom van niveau 2 naar niveau 3	16	56.3	6.3	37.6	6.3	31.3
Doorstroom van niveau 3 naar niveau 4	19	36.8	15.8	47.3	10.5	10.5
Doorstroom van niveau 4 naar HBO	124	30.7	25.0	44.3	14.5	30.7
Van Havo / Vwo naar HBO	87	25.3	29.8	44.7	10.3	27.5

Tabel 10: Mijn praktijkinstelling heeft me gestimuleerd door te stromen

Respondenten	N	Ja	enigszi ns	Nee	Neg. invloed	Pos. invloed
--------------	---	----	---------------	-----	-----------------	-----------------

Doorstroom van VMBO naar niveau 2	40	37.5	35.0	27.5	5.0	27.5
Doorstroom van VMBO naar niveau 3	36	25.0	22.6	52.7	11.1	8.4
Doorstroom van VMBO naar niveau 4	93	34.4	22.6	42.0	5.4	14.0
Doorstroom van niveau 2 naar niveau 3	14	50.0	28.5	21.4	7.1	28.5
Doorstroom van niveau 3 naar niveau 4	18	38.9	5.6	55.6	5.6	16.7
Doorstroom van niveau 4 naar HBO	120	45.8	14.1	40.0	11.6	35.0

Begeleiding nieuwe opleiding.

Hierbij hebben we vragen gesteld naar begeleiding bij studie, of men weet waar men bij problemen terecht kan, en of er rekening wordt gehouden met de culturele achtergrond.

Ook hierbij zijn de respondenten in het algemeen tamelijk positief over de begeleiding in hun huidige opleiding, zoals blijkt uit tabel 11. Maar we hadden hierbij toch een iets hogere score verwacht, omdat elke student een studiebegeleider krijgt toegewezen.

Tabel 11: Begeleiding nieuwe opleiding

Vraag	Respondenten	N	Ja	enigszins	nee	Neg. invloed	Pos. invloed
Ik krijg begeleiding bij mijn studie	MBO-ers	257	42.4	39.7	17.1	1.6	23.7
	HBO-ers vanuit MBO	131	35.1	43.5	21.5	13.1	39.0
	HBO-ers: Havisten	98	43.8	32.6	23.5	7.1	39.8
Bij problemen weet ik bij wie ik terecht kan	MBO-ers	258	80.3	15.1	4.7	2.4	25.2
	HBO-ers vanuit MBO	131	74.0	20.7	5.4	5.4	42.8
	HBO-ers: Havisten	98	70.5	26.6	3.0	5.1	42.9

Tabel 12 geeft aan in hoeverre in de begeleiding rekening wordt gehouden met de culturele achtergrond van de student. Ruim 40 % van de allochtone student vindt dat daar geen rekening mee wordt gehouden.

Tabel 12: Wordt er in de begeleiding rekening gehouden met je culturele achtergrond?

Respondenten	N	Ja	enigszins	Nee	Neg. invloed	Pos. invloed
Niet Westerse allochtoon	23	30.4	26.1	43.4	8.7	26.0
Westerse allochtoon	35	31.4	22.9	45.7	-	40.0

Doorstroom goed geregeld?

De laatste vraag was: Is de doorstroom goed geregeld? Hierin kon de student een algemeen oordeel geven over de doorstroom. Tabel 13 geeft hiervan een gedetailleerd overzicht. Slechts 15.2 % van alle respondenten vindt dat de doorstroom niet goed geregeld is. Hierbij valt op de relatief positieve score van de respondenten die doorstromen van het VMBO naar niveau 2.

Tabel 13: Doorstroom goed geregeld?

Respondenten	N	Ja	Enigszins	Nee	Neg. invloed	Pos. invloed
Van VMBO naar niveau 2	42	69.1	23.8	7.2	4.8	16.7
Van VMBO naar niveau 3	28	46.4	39.3	14.2	7.1	14.3
Van VMBO naar niveau 4	91	37.6	47.3	15.4	6.6	14.3
Van niveau 2 naar niveau 3	15	66.7	20.0	13.4	6.7	26.7
Van niveau 3 naar niveau 4	17	35.3	47.1	17.6	5.9	5.9
Totaal aantal respondenten in het MBO	207	44.9	39.6	15.1	1.8	18.6
Van niveau 4 naar HBO / pedagogiek	36	44.4	39.0	16.6	13.9	25.0
Van niveau 4 naar HBO / SPH	41	47.6	40.5	11.9	14.3	33.3
Van niveau 4 naar HBO / MWD	36	41.6	41.8	16.7	11.2	38.9
Van HAVO / VWO naar HBO / pedagogiek	40	43.5	43.6	12.8	10.2	20.5
Van HAVO / VWO naar HBO / SPH	22	49.1	37.2	13.6	13.6	50.0
Van HAVO / VWO naar HBO / MWD	20	50.0	25.0	25.0	10.0	20.0
Totaal aantal respondenten in het HBO	206	45.6	39.5	14.9	13.2	32.4
Alle respondenten	421	45.8	38.7	15.2	9.0	21.8

Tot slot hebben we een top vijf samengesteld van factoren die volgens de respondenten het meest een positieve invloed hebben op de doorstroom, en een top vijf van factoren die volgens de respondenten het meest een negatieve invloed hebben op de doorstroom (tabel 14 en 15)
De factoren die het meest een positieve invloed hebben op de doorstroom, hebben te maken met het sociale klimaat in de huidige opleiding (contact met medestudenten en met docenten; de klas en zich thuis voelen), en het uitgedaagd worden om zich te ontwikkelen. De factoren die het meest een negatieve invloed hebben op de doorstroom hebben te maken met de informatie vooraf (over studiebelasting, manier van lesgeven, manier van leren en beroepsmogelijkheden) en het ontbreken van een overdracht.

Tabel 14: Top 5 factoren met positieve invloed op de doorstroom

Vraag	N	Ja	enigszins	Nee	Neg. invloed	Pos. invloed
Het contact met mijn medestudenten is prettig	496	87.7	11.6	0.8	0.8	43.9
Ik voel me thuis op deze opleiding	497	77.6	19.0	3.3	1.4	43.2
Ik zit in een prettige klas	497	84.1	15.2	0.6	1.0	42.4
In de huidige opleiding word ik uitgedaagd om me te ontwikkelen in waar ik goed in ben.	493	67.1	28.1	4.8	3.4	41.7
Ik heb contact met docenten / begeleiders	494	79.1	20.1	0.8	2.1	41.5

Tabel 15: Top 5 factoren met negatieve invloed op de doorstroom

Vraag	N	Ja	enigszi ns	Nee	Neg. invloed	Pos. invloed
Tijdens mijn vorige opleiding heb ik voorlichting gehad over de studiebelasting in de nieuwe opleiding	473	12.3	17.1	70.5	23.9	12.5
In mijn vorige opleiding heb ik voorlichting gehad over de manier van lesgeven in de nieuwe opleiding	471	8.1	22.9	68.9	23.5	10.2
Tijdens mijn vorige opleiding heb ik voorlichting gehad over de manier van leren in de nieuwe opleiding	476	12.7	26.9	60.4	21.5	12.9
Er heeft een overdracht plaats gehad tussen mijn vorige opleiding/niveau en huidige opleiding/niveau	440	13.5	16.1	70.1	18.0	10.0
Tijdens mijn vorige opleiding heb ik voorlichting gehad over de beroepsmogelijkheden met de nieuwe opleiding	473	28.9	27.4	42.2	17.8	15.3

Bijlage 3: Uitslag onderzoek bij docenten over doorstroom.

1 Inleiding.

Met het project ZoWijs werken de regionale zorg- en onderwijsinstellingen samen om te investeren in een betere afstemming tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt van de gehandicaptenzorg. Hierin werken de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN), het Rijn IJssel College (RIJC) uit Arnhem en het ROC Nijmegen samen met enkele zorginstellingen in de regio Arnhem / Nijmegen.

Een van de aandachtspunten in dit project is de doorlopende leerlijnen van niveau 2 (VMBO en MBO) naar niveau 5 (HBO) binnen de gehandicaptensector. In dit kader hebben we een onderzoek gedaan naar de mening en ervaringen van docenten met betrekking tot deze doorstroom.

Op basis van een verkenning van de literatuur (Platform beroepsonderwijs 2010; MBO 2010; Verbeek 2005, Lica 2006), gerelateerd aan ons onderzoeksdoel, hebben we docenten vragen voorgelegd over de volgende onderwerpen:

- Hun bekendheid met het onderwijs op het naast gelegen lager niveau (zoals eindtermen, leerinhouden, gevraagde zelfstandigheid / verantwoordelijkheid / leerstijl / denkniveau, manier van begeleiden en manier van beoordelen);
- Hun bekendheid met het onderwijs op het naast gelegen hoger niveau;
- Of men samenwerkt met docenten van een ander niveau;
- Mogelijkheden van studenten vanuit een lager niveau m.b.t. zelfstandig werken, verantwoordelijkheid voor leerproces en studievaardigheden; en of deze studenten een juist beeld hebben van de opleiding en voldoende inzicht hebben in eigen ontwikkeling;
- Begeleiden van studenten van studenten vanuit een lager niveau;
- Bevorderen en stimuleren van studenten om door te stromen naar een hoger niveau;
- Aandacht binnen de eigen onderwijsorganisatie voor doorstroom: regelmatig onderwerp van gesprek, een gedeelde visie en inspraak m.b.t. doorstroom.

2 De vragenlijst

We hebben gekozen voor een schriftelijke enquête.

De in paragraaf 1 genoemde onderwerpen hebben we omgezet in een vragenlijst, bestaande uit 41 stellingen. Bij elke stelling had men de mogelijkheid om een van de vier antwoorden te geven: ja, enigszins, nee en weet niet.

Daarnaast hebben we de docent gevraagd naar het niveau waarop hij nu onderwijs verzorgt, met welke andere niveaus men ervaring heeft, en hoeveel jaren ervaring men in het beroepsonderwijs heeft.

3 Response

De vragenlijsten zijn ingevuld door 50 docenten: 14 uit het MBO en 36 uit het HBO.

Tabel 1: Typering docenten

	N	Nadere typering:
HBO docenten	36	Ervaring met lager niveaus: 4 docenten
		Jaren ervaring in beroepsonderwijs:
		0 – 2 jaar: 2 docenten
		3 – 5 jaar: 7 docenten
		6 jaar of meer: 22 docenten
MBO docenten	14	12 docenten hebben ervaring op meerdere niveaus
		Jaren ervaring in het beroepsonderwijs:
		0–2 jaar: 3 docenten
		3 – 5 jaar: 2 docenten
		6 jaar of meer: 8 docenten

4 Resultaten

Het meest opvallende resultaat is de grote voorkeur van docenten om de vragen te beantwoorden met enigszins. Dit heeft o.i. twee redenen:

- Uit de manier van antwoorden blijkt dat docenten moeite hebben met een keuze uit slechts drie antwoordmogelijkheden; men probeert er een vijf- of zevenpuntsschaal van te maken;
- Uit de verdere toelichting geven docenten vaak aan dat het erg afhankelijk is van de individuele student.

Bij enkele onderwerpen hebben we een score voor het gehele onderwerp berekend (door alle ja - antwoorden op de vragen bij dit onderwerp een score van 2 te geven en alle vragen met het antwoord enigszins een score van 1); deze scores hebben we omgezet in een procentuele score en daarvan het gemiddelde en de standaarddeviatie berekend. Hierbij bleek de standaarddeviatie vaak groot te zijn, dat wil zeggen dat docenten onderling erg verschillen in hun antwoorden.

Bekendheid met het onderwijs op het naast gelegen lager niveau.

MBO- docenten hebben hierbij een score van 45.50 (bij een maximale score van 100), met een standaarddeviatie van 32.9. De spreiding is dus groot. 28.4 % heeft een score van 75 of meer. HBO- docenten hebben hierbij een score van 31.2, met een standaarddeviatie van 24.8. De score van HBO- docenten is duidelijk lager dan bij de MBO – docent. Slechts 8.6 % van de HBO- docenten heeft een score van 75 of meer.

Zowel HBO- als MBO-docenten menen het beste op de hoogte te zijn van het gevraagde denkniveau en de gevraagde leerstijl.

Bekendheid met onderwijs op het naast gelegen hoger niveau.

Deze vraag is alleen van toepassing op MBO – docenten. Ze hebben hierbij een vrij lage score van 44.6, met een standaarddeviatie van 27,1. Ook hierbij weer een grote spreiding. 21.3% van de MBO-docenten heeft een score van 75 of meer.

Samenwerking met docenten van ander niveau.

Slechts 8.3 % van de HBO- docenten werkt samen met docenten van een ander niveau.

Bij de MBO-docenten ligt dit percentage hoger: 28.6 % doet dat met docenten binnen de eigen organisatie en 35.7 % met docenten uit een andere organisatie.

Mogelijkheden van studenten uit een lager niveau.

Opvallend hierbij is het hoge percentage antwoorden “enigszins” op de vragen of voor doorstromers uit een lager niveau de leerinhouden te theoretisch zijn, of deze student voldoende voorkennis heeft, of deze student zelfstandig kan werken, of deze student verantwoordelijkheid toont voor eigen leerproces, of deze student beschikt over de juiste studievaardigheden, of deze student inzicht heeft in eigen mogelijkheden en beperkingen, of deze student inzicht heeft in de eigen ontwikkeling, of deze student inzicht heeft in wat de opleiding qua studie van hem vraagt, en of deze student een juist beeld heeft van de opleiding (zie tabel 2). Verder valt hierbij op dat docenten uit het MBO hierbij in het algemeen iets lager scoren dan docenten uit het HBO (MBO- docenten: 44.3 en HBO- docenten 55.5 op een schaal van 0 tot 100).

Tabel 2: Mogelijkheden / beperkingen van studenten vanuit lager niveau

Vraag		Ja	enigszins	nee	Weet niet
Voor doorstromers uit een lager niveau zijn de leerinhouden te theoretisch / abstract	MBO-doc.	30.8	38.5	7.7	23.1
	HBO-doc.	25.7	48.6	5.7	20.0
De voorkennis van doorstromers uit een lager niveau is voldoende om het onderwijs op dit niveau te volgen	MBO-doc	38.5	23.1	7.7	30.8
	HBO-doc	8.3	61.1	13.9	16.7
Doorstromers uit een lager niveau kunnen zelfstandig werken	MBO-doc.	-	64.3	28.6	7.1
	HBO-doc.	14.3	77.1	8.6	-
Doorstromers uit een lager niveau tonen verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces	MBO-doc	-	71.4	21.4	7.1
	HBO-doc	28.6	62.9	8.6	-

Doorstromers uit een lager niveau hebben de juiste studievaardigheden	MBO-doc.	7.1	57.1	28.6	7.1
	HBO-doc.	-	68.6	28.6	2.9
Doorstromers uit een lager niveau hebben inzicht in eigen mogelijkheden en beperkingen	MBO-doc	7.7	69.2	15.4	7.7
	HBO-doc	14.3	80.0	5.7	-
Doorstromers uit een lager niveau hebben inzicht in eigen ontwikkeling	MBO-doc.	-	92.9	-	7.1
	HBO-doc.	8.8	85.3	2.9	2.9
Doorstromers uit een lager niveau hebben inzicht in wat de opleiding qua studie van ze vraagt	MBO-doc	7.1	50.0	35.7	7.1
	HBO-doc	8.6	71.4	17.1	2.9
Doorstromers uit een lager niveau hebben een juist beeld van de opleiding	MBO-doc.	15.4	53.8	23.1	7.7
	HBO-doc.	8.6	62.9	22.9	5.7

Begeleiding van studenten uit een lager niveau

De beantwoording van de vragen of men als docent voldoende tijd heeft om doorstromers uit een lager niveau te begeleiden, daarvoor voldoende deskundig is; of men in de werkvormen rekening houdt met deze studenten en of men voldoende inzicht heeft de studieloopbaan van deze studenten, geeft geen helder beeld. Bij nagenoeg alle vragen is "enigszins" het meest gegeven antwoord (zie tabel 3)

Tabel 3: Begeleiden van studenten uit lager niveau

Vraag		Ja	enigszins	nee	Weet niet
Ik heb tijd om doorstromers uit een lager niveau te begeleiden	MBO-doc.	21.4	28.6	28.6	21.4
	HBO-doc.	11.8	61.8	23.5	2.9
Ik ben deskundig om doorstromers uit een lager niveau te begeleiden	MBO-doc	28.6	50.0	-	21.4
	HBO-doc	55.9	38.2	2.9	2.9
Ik heb inzicht in de studieloopbaan van de doorstromers uit een lager niveau.	MBO-doc.	42.9	50.0	-	7.1
	HBO-doc.	26.5	52.9	20.6	-
In mijn werkvormen houd ik rekening met het niveau van de doorstromers uit een lager niveau	MBO-doc	35.7	50.0	7.1	7.1
	HBO-doc	36.1	50.0	13.9	-

Begeleiden van studenten naar een hoger niveau.

Deze vragen zijn alleen van toepassing op MBO- docenten, Zoals uit tabel 4 blijkt, stimuleren zij studenten om door te stromen (indien het van toepassing is bij de student) en de helft van de docenten geeft de student een doorstroomadvies. Maar ook bijna de helft van de docenten besteedt geen aandacht aan de loopbaan van de student na diplomering. Men biedt de student die wil doorstromen slechts beperkt extra ontwikkelmogelijkheden aan.

Tabel 4: Bevorderen van doorstroom naar een hoger niveau (alleen beantwoord door MBO- docenten)

Vraag	ja	Enigszins	Nee	Weet niet
Ik stimuleer studenten actief om door te stromen (indien het past bij het niveau van de student)	64.3	28.6	-	7.1
In de begeleiding besteed ik aandacht aan de loopbaan van de student na diplomering	14.3	21.4	42.9	21.4

Ik / de opleiding draagt zorg voor overdracht als een student doorstroomt	23.1	7.7	23.1	46.2
Ik geef studenten een doorstroomadvies	50.0	14.3	14.3	21.4
Leerlingen / studenten die willen doorstromen, bied ik extra ontwikkelmogelijkheden aan	21.4	28.6	35.7	14.3

Aandacht binnen de organisatie voor doorstroom.

Doorstroom van studenten en doorlopende leerlijnen is niet alleen een zaak van de individuele docent; de onderwijsorganisatie zal hiertoe de voorwaarden moeten scheppen in beleid en ontwikkelen van een visie. Ook bij dit onderdeel hebben we de antwoorden omgezet in een score van minimaal 0 tot 100. De score bij de MBO- docenten is een gemiddelde van 60.8 met een standaarddeviatie van 27.1. De gemiddelde score bij HBO –docenten is 34.4 met een standaarddeviatie van 21.1. De spreiding is groot, zeker bij de MBO-docenten. Maar de MBO-docenten scoren beduidend positiever dan de HBO-docenten als het gaat om aandacht voor doorstroom binnen de organisatie en mogelijkheden voor inspraak (zie tabel 5)

Tabel 5: Aandacht binnen de organisatie voor doorstroom.

Vraag		Ja	enigszins	nee	Weet niet
Binnen mijn onderwijsorganisatie is er aandacht voor de problematiek van doorstromers uit een lager niveau	MBO–doc.	35.7	42.9	14.3	7.1
	HBO–doc.	22.2	52.8	13.9	11.1
Doorstroom is binnen mijn organisatie regelmatig onderwerp van gesprek	MBO–doc.	57.1	14.3	28.6	–
	HBO–doc.	8.6	31.4	57.1	2.9
Binnen mijn organisatie is er een gedeelde visie op doorstroom van studenten uit een lager niveau	MBO–doc	28.6	21.4	21.4	28.6
	HBO–doc	14.7	32.4	23.5	29.4
Binnen mijn organisatie is er aandacht voor doorstroom van studenten naar een hoger niveau	MBO–doc	71.4	28.6	–	–
Binnen mijn organisatie is er een gedeelde visie op de doorstroom van studenten naar een hoger niveau	MBO–doc.	50.0	14.3	7.1	28.6
Ik heb inspraak m.b.t. de problematiek van doorstromers uit een lager niveau	MBO–doc.	42.9	21.4	28.8	7.1
	HBO–doc.	11.8	50.0	35.3	2.9

5 Samenvatting

We hebben docenten van twee MBO – opleidingen (het ROC Nijmegen en van het Rijn IJssel College) van de opleiding SPH, Pedagogiek en MWD van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen middels een schriftelijke enquête gevraagd naar hun mening over de doorstroom van studenten. Het betrof:

- Hun bekendheid met het onderwijs op het naast gelegen lager en naast gelegen hoger niveau;
- Of men samenwerkt met docenten van een ander niveau;
- Mogelijkheden van studenten vanuit een lager niveau m.b.t. zelfstandig werken, verantwoordelijkheid voor leerproces en studievaardigheden; en of deze studenten een juist beeld hebben van de opleiding en voldoende inzicht hebben in eigen ontwikkeling;
- Begeleiden van studenten van studenten vanuit een lager niveau;
- Bevorderen en stimuleren van studenten om door te stromen naar een hoger niveau;
- Aandacht binnen de eigen onderwijsorganisatie voor doorstroom: regelmatig onderwerp van gesprek, een gedeelde visie.

De vragenlijst is ingevuld door 14 docenten uit het MBO en 36 docenten uit het HBO.

Het meest opvallende resultaat is dat docenten veel vragen met “enigszins” beantwoorden, en dat de spreiding in de antwoorden vrij groot is. Daarom kunnen er slechts weinig eenduidige conclusies getrokken worden uit deze enquête.

Opvallende resultaten zijn verder:

- De bekendheid met het onderwijs op het naast gelegen lager niveau is beperkt, voor docenten in het HBO nog meer dan voor docenten in het MBO;
Ook de bekendheid van MBO –docenten met het naast gelegen hoger niveau is beperkt
- Docenten werken weinig samen met docenten van een ander niveau;
- De vragen naar de studiemogelijkheden van studenten uit een lager niveau worden voornamelijk met “enigszins” beantwoord. MBO-docenten scoren hierbij lager dan HBO-docenten;
- De vragen naar de mogelijkheden om studenten vanuit een lager niveau te begeleiden, worden voornamelijk met “enigszins” beantwoord;
- MBO-docenten stimuleren studenten om door te stromen (indien het van toepassing is bij de student) en de helft van deze docenten geeft de student een doorstroomadvies. Maar ook bijna de helft van de docenten besteed geen aandacht aan de loopbaan van de student na diplomering;
- MBO-docenten geven aan dat er binnen de organisatie voldoende aandacht is voor de doorstroom (een score van 60.8 op een schaal van 0 tot 100); HBO-docenten vinden dat daar minder aandacht voor is (score van 34.4 op een schaal van 0 tot 100).